Algemene Informatie: Specialistische cursus Hechtingsgerichte Gezinstherapie (DDP, ABFT en EFFT)

Betreft:	Specialistische cursus systeemtherapie à 40 uur
Docenten:	Elien van Oostendorp, Lenny Rodenburg, Petra Kruijdenberg of Marij Peeters (2 van 4 docenten)
Dagen:	6 cursusdagen à 7 uur per dag
Cursusdata:	14, 28 januari, 11, 25 februari, 10, 24 maart 2020
Tijden:	09.00-17.00 uur
Aantal deelnemers:	Maximaal 18 personen
Plaats:	**A Solution** Newtonlaan 51 3584 BP Utrecht T : 085-9022830
Organisatie:	Stichting EFT-Nederland, info@attachmenttrainingen.nl 085-9022836
Accreditatie	Accreditaties onder nummer 269186: NVRG – in aanvraag FGzPT – in aanvraag NVO – in aanvraag ---------- NVRG cursusnummer D16007 – 42 punten – specialistische cursus

Inleiding
Het betreft een cursus van 42 uur, die gevolgd kan worden als specialistische cursus in het kader van de theoretisch-technische vorming ter verkrijging van het NVRG-lidmaatschap na een basiscursus systeemtherapie van 132 uur, ofwel als bijscholingscursus voor NVRG, FGzPt (KP), NIP (ELP).

Doelgroep
De cursisten zijn bij voorkeur werkzaam als systeemtherapeut, gezinstherapeutisch werker of kinder- en jeugdtherapeut, rond aangemelde kinderen en jongeren en/of werken met getraumatiseerde kinderen of met gezinnen waarin de ouder-kindrelatie dreigt vast te lopen in destructieve patronen die veilige hechting ondermijnen, de ontwikkeling van kind of jongere doet stagneren en tot psychopathologie kunnen leiden.

Deelnemers die deze cursus volgen in het kader van de NVRG-opleidingsroute moeten een door de NVRG erkende basiscursus van 132 uur met goed gevolg doorlopen hebben.

De cursus staat in beperkte mate ook open voor andere hulpverleners die werkzaam zijn in de kinder- en jeugd-ggz, jeugdhulpverlening of aanverwante setting, en die het onderwerp van deze cursus in de praktijk kunnen brengen. Voorondersteld wordt vertrouwdheid met de systeembenadering. Diegenen die zich aanmelden in het kader van de hiervoor vermelde opleidingsroute hebben voorrang.

De groep telt maximaal 18 deelnemers op 2 docenten.

Deze Nederlandstalige cursus kan goed dienen als aanvulling op de Engelstalige basis- of vervolgcursus AFFT van Daniel Hughes of medewerkers. Maar let wel, ze is niet erkend als DDP-

basiscursus voor verdere certificering als Dyadic Developmental therapist in het DDP-register (zie ddpnetwork.org).

Onderwerp
In deze cursus staan twee nauw verwante methodieken centraal voor hechtingsgerichte gezinstherapie bij aangemelde kinderen en jongeren.

Na de stormachtige verbreiding in ons land van emotionally focused therapy (EFT) voor koppels van Susan Johnson, begint er ook steeds meer vraag te komen naar een vergelijkbare aanpak voor kinderen en hun ouders. Op hechtingsgericht ouder-kindgebied zijn er onafhankelijk van elkaar, twee methodieken ontstaan: attachment-focused family therapy (AFFT) van Daniel Hughes, en attachment-based family therapy (ABFT) van Diamond en medewerkers. Twee modellen die jarenlang zijn doorontwikkeld, goed uitgekristalliseerd, en die zich door hun emotie- en hechtingsgerichtheid duidelijk onderscheiden van andere methodieken in de gezinstherapie. Ze zijn beide gericht op het herstel van een veilige hechtingsrelatie van kind of jongere met zijn/haar ouders of verzorgers, als fundament voor een evenwichtiger ontwikkeling van kind en gezin.

Het model van Daniel Hughes (AFFT, oorspronkelijk genoemd Dyadic Developmental Psychotherapy, DDP) begint de laatste paar jaar in ons land bekend te worden. Het is oorspronkelijk ontwikkeld vanuit de kinderpsychotherapie, en gericht op pleeg- en adoptiekinderen en andere getraumatiseerde kinderen met een hechtingsstoornis, maar ook toepasbaar voor ‘gewone’ gezinnen met andere problemen. Het is zowel bruikbaar voor kinderen in de basisschoolleeftijd als voor pubers. Het model is, net als EFT voor koppels, helder ingedeeld in stappen en fasen, die een goed houvast bieden voor therapeuten, maar zonder de strakte van een protocol.

Daarnaast wordt in deze cursus een andere, verwante methodiek behandeld, attachment-based family therapy (ABFT) van Diamond c.s. Deze is speciaal ontwikkeld voor pubers met (ernstige) depressie en suïcidaliteit, maar ook goed toepasbaar bij andere internaliserende of opvoedingsproblematiek. Het model geldt in de VS door gedegen onderzoek als evidence-based, maar is in Nederland nog nauwelijks bekend. Wel houdt een groep rond Guy Bosmans aan de KU Leuven in België zich hiermee bezig. Dit model is vanuit de gezinstherapie ontwikkeld en heeft weer een heel andere ontstaansgeschiedenis dan het model van Hughes, maar het deelt daarmee de onderliggende hechtingstheorie, de gerichtheid op het herstel van een veilige hechtingsrelatie tussen ouders en kind, de experiëntiële en systemische gesprekstechniek, en de stapsgewijze en gefaseerde opbouw, die een goed houvast biedt voor therapeuten. Deze methodiek is ook uitgebreid toegepast bij laag-inkomensgezinnen uit arme wijken en van Afrikaans-Amerikaanse of Latino afkomst, en in diverse landen zoals Israël, België, Noorwegen en India.
De modellen, dat van Hughes en van Diamond c.s., vullen elkaar mooi aan.

Ouder-kindgesprekken gaan bij opvoedingsproblemen in het dagelijks leven vooral over gedrag van het kind dat de ouders als storend, problematisch of zorgelijk ervaren. Daardoor komt het gesprek daarover al gauw in een impasse terecht, of in negatieve escalaties. Daardoor zoekt het kind geen steun bij de ouder Als het dat nodig heeft. Het gesprek tussen ouders en kind gaat maar zelden over de gedachten en gevoelens die achter dat gedrag bij het kind schuilgaan en waar het kind zelf niet goed toegang toe heeft, laat staan woorden ervoor: boosheid, gekwetstheden, angsten, een negatief beeld van zichzelf en de ander – kortom, hechtingsbehoeften en belemmeringen om op de steun van de ouder te vertrouwen.

Beide modellen richten zich op het creëren van een relatie waarin het kind leert moeilijk hanteerbare gevoelens en gedachten te delen met de ouders. De ouders van hun kant leren om daar empathisch en responsief op te reageren in plaats van in de verdediging, uitleg, preken of vermaningen te schieten. Zo ontwikkelen zij beiden een betere emotieregulatie en wederzijds vertrouwen, ofwel een veiliger en positiever innerlijk werkmodel van zichzelf en de ander. Daarmee is het kind op termijn beter beschermd tegen blokkades en risico's in zijn/haar ontwikkeling en ontwikkelen zowel ouders als kind meer veerkracht en een beter vermogen om met elkaar problemen en conflicten in de opvoeding op te lossen.
Kenmerken van beide modellen zijn o.a.:

- duidelijke stappen en fasen;
- solide theoretische basering op hechtingstheorie en -onderzoek, die stelt dat voor kinderen veilige hechting de belangrijkste basis is voor ontwikkeling, welzijn en goed functioneren;
- het therapeutisch doel: het herstel van een veilige hechtingsrelatie met de ouder;
- het centraal stellen van emotie en emotionele beleving als belangrijke weg tot verandering en leren;
- de integratie van experiëntiële en systemische technieken;
- de therapeutische attitude, die consequent is gebaseerd op dezelfde principes van veilige hechtingsrelaties als die welke tussen ouder en kind nagestreefd worden, d.m.v. emotionele aanwezigheid, validering, empathische afstemming en responsiviteit van ouders.

Doelen van de cursus
De cursisten maken kennis met de hechtingstheorie en leren haar herkennen in en toepassen op concrete relaties en interactiepatronen in diverse typen gezinnen, zoals gezinnen met jonge en oudere kinderen, eenoudergezinnen, nieuw samengestelde gezinnen, ouders en hun familiecontext, gezinnen met een andere culturele achtergrond etc.

De cursisten maken kennis met de AFFT en ABFT, leren de stappen en fasen daarin herkennen, en maken een begin met de toepassing daarvan.

Aan het einde van de cursus:

- kennen cursisten de fasen en stappen van AFFT, ABFT en de theoretisch-technische achtergrond hiervan in de hechtingstheorie en de systeembenadering;
- zijn cursisten in staat om in gestagneerde relatiepatronen de onderliggende hechtingsbehoeften en –angsten te zien en te benoemen;
- beschikken zij over de theorie en minstens basale vaardigheden om onderliggende hechtingsbehoeften van kind of jongere te helpen verwoorden en te helpen vertalen naar nieuwe interacties tussen kind en ouders en daarmee onveilige hechtingsrelaties om te buigen naar meer groeizame verbindingen, indien de negatieve patronen nog niet al te rigide zijn (omdat de cursus een eerste kennismaking is);
- kunnen zij interventies passend afstemmen op het ontwikkelingsniveau en de vermogens van kind of jongere;
- zijn zij in staat met ouders en kinderen een werkrelatie aan te gaan die gebaseerd is op validering en veilige hechting, kunnen zij reflecteren op deze werkrelatie en zo nodig belemmeringen daarin repareren.

Gebruikte systeemtheoretische en aangrenzende referentiekaders naast AFFT en ABFT:

- Hechtingstheorie en –onderzoek m.b.t. kinderen en volwassenen;
- hechtingsgerichte ontwikkelingspsychologie;

- theorie over emotieregulatie;
- enige concepten uit de interpersoonlijke neuropsychologie;
- EFT voor koppels;
- concepten en technieken uit de (structurele) systeembenadering, zoals ouder-kindhiërarchie, enactment, herkadering, herstructurering; gezinsontwikkelingsperspectief;
- concepten en technieken uit de experiëntiële (cliëntgerichte) therapie;
- concepten en principes uit de mentaliseringsgerichte therapie;
- en uit Infant Mental Health.

Didactiek
Didactisch uitgangspunt is dat effectief leren op diverse niveaus tegelijk plaatsvindt: op conceptueel/cognitief niveau (theorie), op experiëntieel of belevingsniveau (eigen beleving en verwerking daarvan n.a.v. theorie, voorbeelden, oefeningen) en op het niveau van de techniek (het leren toepassen van technieken door het bestuderen van voorbeelden, door inbreng van casuïstiek en rollenspellen). Gestreefd wordt deze drie niveaus aan de orde te laten komen in elk onderdeel van de cursus en op elke cursusdag door een mix van literatuur, voorbeelden, oefeningen en toepassingen. Theorie en discussie worden afgewisseld met opnamen van AFFT-sessies, persoonlijke oefeningen, (video-)inbreng van casuïstiek door docenten en cursisten, rollenspellen, en specifieke oefeningen rond interventies.

Een basis voor de gehele cursus is het creëren van veiligheid in de groep en in de werkrelatie tussen de docenten en cursisten, zodat er vrijuit ervaring uitgewisseld en geoefend kan worden. Voldoende veiligheid om fouten te maken, maar ook met kritische feedback te kunnen omgaan.

Cursisten dienen er rekening mee te houden dat de behandelde stof eigen onverwerkte hechtingskwetsuren kan raken. Dat kan het leerproces verdiepen, maar het kan ook blokkerend werken. Het reeds hebben ondergaan van leertherapie is hierbij een voordeel. Deze kortdurende specialistische cursus is niet de plaats waar men met eigen persoonlijk materiaal aan de slag kan gaan.

Van cursisten verwachte inspanningen, naast presentie van 90%:
- Literatuurstudie individueel (ca. 40 uur);
- reflecteren op persoonlijke en professionele ervaringen m.b.t. het onderwerp;
- actieve deelname aan de oefeningen;
- inbrengen van eigen casuïstiek in de vorm van beschrijving en/of opname tijdens de cursus en voor de eindtoets.

Toetsing en evaluatie
- De deelnemers krijgen de opdracht om aan het eind van de cursus een opname van 10 minuten met een schriftelijke toelichting van en reflectie op een casus uit eigen praktijk in te dienen, waarin zij tonen minimaal de basisvaardigheden van AFFT te beheersen.
- Minimaal 90% aanwezigheid, te registreren door docent.
- De cursus wordt geëvalueerd middels een op de laatste zitting uit te delen en in te vullen vragenlijst.

Verplichte basisliteratuur
Als verplichte basisboeken worden de volgende boeken gebruikt, door de cursist zelf ruimschoots voor aanvang van de cursus aan te schaffen:

- Diamond, G.S., Diamond, G. & Levy, S.A. (2014). *Attachment-based family therapy for depressed adolescents*. Washington, DC: American Psychological Association.
- Hughes, D.A. (2017). Hechtingsgerichte Gezinstherapie. Amsterdam: SWP publishers. http://afft.swpbook.com/
- Of als alternatief voor Hughes (2017) het Engelstalige origineel:
  Hughes, D.A. (2007). *Attachment-focused family therapy*. New York/London: Norton.

N.B.: Op de eerste cursusdag wordt verwacht dat van tevoren reeds gelezen is (dus schaf de verplichte boeken op tijd aan en houd rekening met een langere besteltijd voor buitenlandse boeken!):

- Inleiding, hoofdstuk 1 en 2 (2007 pp. 1-60; 2017 pp. 24-46) uit Hughes (2007/2017).
- Inleiding, hoofdstuk 1 en 2 (pp. 3-60) uit Diamond et al. (2014).

Op de eerste cursusdag krijgen de cursisten literatuur uitgereikt.

Verder aanbevolen:

- Baylin, J. & Hughes, D.A. (2016). The *neurobiology of attachment-focused therapy*. New York/London: Norton.
- Becker-Weidman, A. (ed.) (2011). *The Dyadic Developmental Psychotherapy casebook*. Lanham etc.: Jason Aronson.
- Dallos, R. (2006). *Attachment narrative therapy – Integrating systemic, narrative, and attachment therapies*. New York: Open University Press.
- Gedragstherapie – Tijdschrift voor gedragstherapie & cognitieve therapie (2016). Themanummer Gehechtheid, 49(3), 2-92. Amsterdam: Boom.
- Golding, K.S. & Hughes, D.A. (2012). *Creating loving attachments – Parenting with PACE to nurture confidence and security in the troubled child*. London/Philadelphia: Jessica Kingsley.
- Hughes, D.A. (2009). *Attachment-focused parenting – Effective strategies to care for children*. New York/London: Norton.
- Hughes, D.A. (2011). *Attachment-focused family therapy – Workbook*. New York/London: Norton.
- Hughes, D.A. & Baylin, J. (2014). *Opvoeden doe je met je brein*. Amsterdam: Hogrefe. (Vertaling van *Brain-based parenting*, 2012).

Websites:
Attachment-focused family therapy:

- www.ddpnetwork.org
- www.danielhughes.org
- www.eft.nl/attachmenttrainingen

Attachment-based family therapy:

- drexel.edu/familyintervention/abft-training-program/overview
- ppw.kuleuven.be/home/onderzoek/Lego-lab

Dag 1 - Hechting en emotieregulatie in gezinnen; intersubjectiviteit; introductie AFFT en ABFT

Slogan van de dag: *It's about connection, not about compliance (Daniel Hughes)*

Gelezen:

- Inleiding, hoofdstuk 1 en 2 (2007 pp. 1-60; 2017 pp. 24-46) uit Hughes (2007/2017) (ontstaan van het model; hechting en intersubjectiviteit).
- Inleiding, hoofdstuk 1 en 2 (pp. 3-60) uit Diamond et al. (2014) (kort overzicht van het model; ontstaan van het model; onderzoek naar het model; theoretische grondslagen).

Doelen:

- Kennismaken met elkaar en met de opbouw van de cursus.
- Introductie modellen en film nagestreefde ouder-kinddialoog.
- Twee belangrijke dimensies van opvoeding: 1) warmte en zorg; 2) controle, verwachtingen en regels.
- Introductie hechting en emotieregulatie. Ontstaan hechtingstheorie, Bowlby, Ainsworth.
- Betekenis van hechting voor de ontwikkeling van het individu: binding en autonomie.
- Hechting en maatschappelijk-culturele context.
- Innerlijk werkmodel.
- Introductie intersubjectiviteit, affectief-reflectieve dialoog.
- Introductie van de ontstaansgeschiedenis en de opbouw van beide modellen AFFT en ABFT, fasen en stappen van beide modellen.
- Introductie verschillen in doelgroep: leeftijd en aard van de aangemelde problematiek van kind en gezin (mate van traumatisering en al dan niet hechtingsstoornis; gezinscontext).

Materialen en oefeningen:

- Bespreking van literatuur en eigen ervaringen/motivatie.
- Presentatie met PowerPoint over theorie hechting en emotieregulatie.
- Opname Hughes.
- Persoonlijke oefening uit de PowerPoint en andere ervaringsoefeningen.
- Reflectie op eigen hechtingsgeschiedenis
- Film Little John 17 maanden (minuut 1.53-2.09,1969, UK).

Lezen voor dag 2:

Voor het ochtendprogramma:

- Hoofdstuk 3 en 4 (2007 pp. 61-120; 2017 pp. 70-128) uit Hughes (2007/2017) (therapeutische en ouderlijke basishouding PACE; affectief-reflectieve dialoog).

Voor het middagprogramma:

- Hoofdstuk 3 (pp. 61-95) uit Diamond et al. (2014) (taxatie en taak 1: relationele herkadering).

Dag 2 - Therapeutische houding, PACE, taxatie en relationeel herkaderen

Slogan van de dag: *Hoeveel kwetsbaarheid kan je verwachten wanneer er stevige barsten in de relatie zitten? Hoe veilig is het om kenbaar te maken wat je nodig hebt als je er niet langer op vertrouwt dat je vraag beantwoord zal worden, als je niet meer gelooft dat de ander je graag ziet? (Linne De Loof)*

Gelezen:
Voor het ochtendprogramma:
- Hoofdstuk 3 en 4 (2007 pp. 61-120; 2017 pp. 70-128) uit Hughes (2007/2017) uit Hughes (2007/2017) (therapeutische en ouderlijke basishouding PACE; affectief-reflectieve dialoog).

Voor het middagprogramma:
- Hoofdstuk 3 (pp. 61-95) uit Diamond et al. (2014) (taxatie en taak 1: relationele herkadering).

Doelen:
Ochtendprogramma:
Kennismaken met kernelementen van het gehechtheidsgesprek:
- De rol van intersubjectiviteit tussen ouder en kind en tussen therapeut en ouder. Dimensies: matched affect (attunement); joint attention; congruent intention.
- Co-regulation of affect; co-creation of meaning. Tezamen de A-R-dialoog.
- Innerlijk werkmodel van zelf en ander/wereld.
- Therapeutische (en ouderlijke) basisattitude: PACE (playful, accepting, curious, empathic).

Middagprogramma:
- Fasering in AFFT en ABFT.
- en taak 1: relationeel herkaderen, therapiedoel, therapiecontract.

Materialen en oefeningen:
- Bespreking van literatuur en ervaringen in de tussentijd; oefeningen daarmee.
- Dvd's Hughes, Diamond.
- Oefening verhaal vertellen: intersubjectief afstemmen.
- Oefening: focussen.
- Oefening: van inhoud naar hechtingsrelatie.
- Filmpje Brene Brown.

Lezen voor dag 3:
Ochtendprogramma:
- Hoofdstuk 6 (2007 pp. 163-176; 2017 pp. 171-184) uit Hughes (2007/2017) (praten met kinderen).
- Hoofdstuk 4 (pp. 97-126) uit Diamond et al. (2014) (werkrelatie met puber).

Middagprogramma:
- Hoofdstuk 5 (pp. 127-162) uit Diamond et al. (2014) (ouderfase).

Dag 3 - Praten met kinderen en pubers; start ouderfase

Slogan van de dag: *Stay where they are (Sue Johnson)*

Gelezen:
Ochtendprogramma:
- Hoofdstuk 6 en 7 (2007 pp. 163-176; 2017 pp. 171-184) uit Hughes (2007/2017) (praten met kinderen).
- Hoofdstuk 4 (pp. 97-126) uit Diamond et al. (2014) (werkrelatie met puber).

Middagprogramma:
- Hoofdstuk 5 (pp. 127-162) uit Diamond et al. (2014) (ouderfase).

Doelen:
Ochtendprogramma:
- Kader helder voor ogen hebben, herhaling kader: fasen en taken.
- PACE en affectief-reflectieve dialoog in praten met, voor en over kinderen.
- Alliantie aangaan met de puber en voorbereiding op hechtingsgesprek met ouder.

Middagprogramma:
- Cruciale belang van ouderfase.
- Affectief-reflectieve dialoog en PACE met ouders, voorbereiding op hechtingsgesprek.
- Zicht op (het spreken over) eigen hechtingsgeschiedenis

Materialen en oefeningen:
- Vragen over de literatuur.
- Bespreking van ervaringen in de tussentijd; oefeningen daarmee.
- Opnames van ouderfase.
- Heel veel oefenen met ouderfase aan de hand van eigen casuïstiek.
- Oefening met innerlijk werkmodel ouder: 'Zie mij als'.
- Oefening: eigen hechtingsgeschiedenis.
- Filmpje over pubers in gezin.

Lezen voor dag 4:
- Hoofdstuk 5 (2007 pp. 121-162; 2017 pp. 129-170) uit Hughes (2007/2017) (ouderfase).
- Bracke, S. (2016). Een breed vizier op hechten – Reflecties bij het boek Eerste hulp bij hechting door Paulien Kuipers. Systeemtheoretisch Bulletin, 3, 349-361.
- Gerits, L. & Kleijbergen, K. (2005). Hechting en de herhaling van gezinsdynamieken. Systeemtherapie, 17(3), 134-144.
- Siegel, D.J. (2010). Mindsight - The new science of personal transformation (Ch. 1-2, pp. 14-37). New York: Random House/Bantam Books.
- Tempe, J. de (2008). Boekrecensie Daniel Hughes, Attachment-focused therapy. Systeemtherapie, 20(1), 51-54.
- Tempe, J. de (2010). Boekrecensie Daniel Hughes, Attachment-focused parenting. Systeemtherapie, 22(1), 50.

Dag 4 - Ouderfase, vervolg.

Slogan van de dag: *We moeten de ouders geven wat we willen dat zij aan het kind geven (Becker-Weidman)*

Gelezen:

- Hoofdstuk 5 2007 pp. 121-162; 2017 pp. 129-170) uit Hughes (2007/2017) (ouderfase).
- Bracke, S. (2016). Een breed vizier op hechten – Reflecties bij het boek Eerste hulp bij hechting door Paulien Kuipers. Systeemtheoretisch Bulletin, 3, 349-361.
- Gerits, L. & Kleijbergen, K. (2005). Hechting en de herhaling van gezinsdynamieken. Systeemtherapie, 17(3), 134-144.
- Siegel, D.J. (2010). Mindsight - The new science of personal transformation (Ch. 1-2, pp. 14-37). New York: Random House/Bantam Books.
- Tempe, J. de (2008). Boekrecensie Daniel Hughes, Attachment-focused therapy. Systeemtherapie, 20(1), 51-54.
- Tempe, J. de (2010). Boekrecensie Daniel Hughes, Attachment-focused parenting. Systeemtherapie, 22(1), 50.

Doelen:

- Vervolg en verdieping vorige cursusdag.
- Reflectief functioneren van ouders.
- Emotieregulatie van ouders.
- Fasering ouder-kindgesprekken (in AFFT): voorgesprekje met ouders t.b.v. emotieregulatie.

Materialen en oefeningen:

- Vragen over de literatuur.
- Bespreking van ervaringen in de tussentijd; oefeningen daarmee.
- Heel veel oefenen met ouderfase aan de hand van eigen casuïstiek.
- Opnames Hughes, Diamond.
- Opnames Elien en oefeningen daaruit.

Lezen voor dag 5:

- Hoofdstuk 6 (pp. 163-190) uit Diamond et al. (2014) (hechtingsgesprek). Hoofdstuk 7 (pp. 191-220) uit Diamond 7 et al. (2014) (autonomiebevordering puber).
- Hoofdstuk 8 (2007 pp. 191-214; 2017 pp. 199-222) uit Hughes (2007/2017) (rondes, pauzes en het repareren van breuken in de therapeutische of in de ouder-kindrelatie).
- Rodenburg, L. (2014). Attachment-focused family therapy – Training door Daniel Hughes & Geraldine Casswell. Systeemtherapie, 26(2), 99-101.
- Tempe, J. de (2015). Attachment-focused family therapy, niveau 2 – Vierdaagse training door Daniel Hughes. Systeemtherapie, 27(1), 49-53.
- Van Gorp, C. & Stratum, N. van (2016). De zachte kracht van ‘pace’ - Interview met Daniel Hughes. Systeemtherapie, 28(3), 226-232.

Dag 5 - Verzachting in de ouder-kindrelatie

Slogan van de dag: *What's shareable is bearable (gedeelde smart is halve smart)*

Gelezen:

- Hoofdstuk 6 (pp. 163-190) uit Diamond et al. (2014) (hechtingsgesprek). Hoofdstuk 7 (pp. 191-220) uit Diamond 7 et al. (2014) (autonomiebevordering puber).
- Hoofdstuk 8 (2007 pp. 191-214; 2017 pp. 199-222) uit Hughes (2007/2017) (rondes, pauzes en het repareren van breuken in de therapeutische of in de ouder-kindrelatie).
- Rodenburg, L. (2014). Attachment-focused family therapy – Training door Daniel Hughes & Geraldine Casswell. Systeemtherapie, 26(2), 99-101.
- Tempe, J. de (2015). Attachment-focused family therapy, niveau 2 – Vierdaagse training door Daniel Hughes. Systeemtherapie, 27(1), 49-53.
- Van Gorp, C. & Stratum, N. van (2016). De zachte kracht van 'pace' - Interview met Daniel Hughes. Systeemtherapie, 28(3), 226-232.

Doelen:

- Kind helpen naar de kwetsbaarheid te gaan met PACE.
- Affectief-reflectieve dialoog en nonverbale matching met kinderen leren voeren op diverse leeftijden. Verschil AFFT en ABFT: Hoe jonger of hoe getraumatiseerder het kind, hoe actiever therapeut woorden moet helpen geven.
- Aanpassen positie therapeut bij enactments afhankelijk van leeftijd kind. Verschil AFFT en ABFT. Praten voor/over kind bij jonge kinderen; puber en ouder meer zelf laten doen en kunnen bijsturen.
- Enactments tussen kind en ouder organiseren, in rondes, met pauzes. Omgaan met breuken en weerstand.
- Ouders kunnen steunen middels PACE. Catching the bullets; eventueel terug naar ouderfase.
- ABFT taak 5: autonomiebevorderende gesprekken ouder-puber.
- Het belang van het repareren van alledaagse breuken in de ouder-kindrelatie.
- Interventies kunnen afstemmen op verschillende leeftijdsgroepen, culturen en probleemsituaties.

Materialen en oefeningen:

- Vragen over de literatuur.
- Bespreking van ervaringen in de tussentijd; oefeningen daarmee.
- Opnamen Hughes, Diamond, Elien, Lenny, met oefeningen.
- Voorleggen en oefenen eigen casuïstiek.
- Oefenen met cultureel diverse situaties.
- Oefening non-verbale matching.
- Voorleggen en oefenen eigen casuïstiek met gezinnen uit verschillende (sub)culturen.

Lezen voor dag 6:

- Hoofdstuk 7 (2007 pp. 177-190; 2017 pp. 184-198) uit Hughes (2007/2017) (omgaan met schaamte).
- Benzakour, M. (2011). Ik ben opgevoed als ezel. In M. Benzakour et al., Ik ben opgevoed als ezel en vier andere essays over opvoeden vanuit migrantenperspectief (pp. 7-19). Amsterdam: stichting Bevordering Maatschappelijke Participatie.
- De Loof, L. (2016). Op de fiets naar school – Dialoog in tijden van onbetrouwbaarheid. Systeemtherapie, 28(3), 220-225.
- Diamond, G.S. & Liddle, H.A. (1999). Transforming negative parent-adolescent interaction – From impasse to dialogue. Family Process, 38(1), 5-26.

Dag 6 - Integratie en evaluatie

Slogan van de dag: *The language of love is irresistible (Lisa Ruderman)*

Gelezen:

- Hoofdstuk 7 (2007 pp. 177-190; 2017 pp. 184-198) uit Hughes (2007/2017) (omgaan met schaamte).
- Benzakour, M. (2011). Ik ben opgevoed als ezel. In M. Benzakour et al., Ik ben opgevoed als ezel en vier andere essays over opvoeden vanuit migrantenperspectief (pp. 7-19). Amsterdam: stichting Bevordering Maatschappelijke Participatie.
- De Loof, L. (2016). Op de fiets naar school – Dialoog in tijden van onbetrouwbaarheid. Systeemtherapie, 28(3), 220-225.
- Diamond, G.S. & Liddle, H.A. (1999). Transforming negative parent-adolescent interaction – From impasse to dialogue. Family Process, 38(1), 5-26.

Doelen:

- Tonen van en kunnen reflecteren op het geleerde d.m.v. een opname van eigen casus.
- Mogelijk gebruik van deel-elementen en mogelijke integratie met andere systemische modellen en met eigen praktijk.
- Cultuur en hechting: hechting is universeel; expressie verschilt. Armoede, ouderlijke stress en gebrek aan sociale steun maken meer verschil dan cultuur.
- Integratie van het geleerde in eigen professionele ontwikkeling en werksituatie. Bespreking (contra)indicaties van de modellen. Safety first; urgente zaken eerst.

Eindtoets:
Presentatie opname eigen casus voor de eindtoets: opname van 10 minuten (aaneen of fragmenten) plus toelichting (heel kort de context, en: welke elementen van AFFT en/of ABFT probeerde je toe te passen), zelfreflectie sterke en verbeterpunten, en vraagstelling aan groep. Elke opname 2 coreferenten met tips en tops. In 2 subgroepen, docenten wisselen na de lunch van groep.

Evaluatie: Hoe ben je gevaren en hoe ga je verder?

- Uitwisselen van ervaringen als behandelaar maar ook in het dagelijks leven.
- Uitwisselen van plannen hoe met het behandelmodel (of elementen ervan) verder te gaan in eigen werk.

Afronding:
Evaluatieformulieren, certificering en afscheid.